

OCENA SZÓSTEGO WSPÓLNOTOWEGO PROGRAMU DZIAŁAŃ W ZAKRESIE ŚRODOWISKA NATURALNEGO

dr Adam Erechemla

Intensywny rozwój wspólnotowego prawa ochrony środowiska zaczął się po Konferencji w Sztokholmie w 1972 r. W 1973 r. ramy działań dotyczących ochrony środowiska określił Pierwszy program działań w ochronie środowiska (1973–1976).¹ Po jego zakończeniu wszedł w życie Drugi program² (1977–1981). Trzeci program³ obowiązywał w latach 1982–1986, Czwarty w latach 1987–1992.⁴ Piąty program⁵ dotyczył początkowo lat 1993–1997, lecz został przedłużony do roku 2000. Na okres pierwszego dziesięciolecia XXI w. przyjęty został Szósty program działania w ochronie środowiska.⁶

Szósty program został ustanowiony decyzją Parlamentu Europejskiego i Rady na podstawie art. 175 ust. 3 Traktatu. Zgodnie z art. 249 TWE decyzja wiąże w całości adresatów, do których jest kierowana. G. Dobrowolski uznaje, że Szósty program ma charakter aktu wiążącego Komisję i Radę – zwłaszcza przy tworzeniu nowych aktów prawnych regulujących zasady korzystania ze środowiska.⁷ Po-

gląd ten jest uzasadniony, ponieważ akt ten uznaje w art. 1 za swoje pierwszorzędne zadanie włączenie problemów środowiska do polityk wspólnotowych, których kształtowanie jest, w przeważającej części, zadaniem tych organów.

Program określił cztery obszary w jakich powinny być podejmowane działania (priorytety):

- powstrzymanie zmian klimatu,
- ochrona przyrody i bioróżnorodności,
- zapewnienie jakości środowiska odpowiedniej dla zdrowia ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów i gospodarka odpadami.

Za główne narzędzie do sprostania wymaganiom ochrony środowiska akt uznał prawodawstwo, a za priorytet jego pełne i prawidłowe stosowanie.

Dla rozstrzygnięcia zakresu wyboru instrumentów wymaganych do rozwiązania złożonych zagadnień, Szósty program zaproponował specjalne dokumenty – strategie tematycz-

ne.⁸ Strategie tematyczne są komunikatami Komisji skierowanymi do Rady i Parlamentu w ramach uczestnictwa w kształtowaniu środków podejmowanych przez te organy w sposób przewidziany Traktatem. Zawierają propozycje konieczne do realizacji zadań Szóstego programu oraz procedury konieczne do ich wdrożenia.

Pięć z nich dotyczy rozwijanych od dawna elementów polityki wspólnotowej: zanieczyszczeń (jakości) powietrza, zrównoważonego korzystania z zasobów, ograniczenia powstawania odpadów i recyklingu, pestycydów i środowiska miejskiego. Jakość gleby i środowisko morskie to nowe elementy polityki. Strategie oparte są na wszechstronnych badaniach i konsultacjach. Zakładają one całościowe podejście do niektórych z najpilniejszych obecnie problemów ekologicznych, wykorzystując w miarę możliwości oszczędne metody i proste przepisy prawne.⁹

W ostatnim dniu sierpnia 2011 r. Komisja przedstawiła komunikat skierowany do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno- Społecznego i Komitetu Regionów zawierający ocenę końcową Szóstego programu.¹⁰ Ocena oparta jest na sprawozdaniu Europejskiej Agencji Środowiska „Środowisko Europy 2010 – Stan i Perspektywy”, innych ocenach zewnętrznych oraz konsultacjach społecznych. Znaczącą część oceny stanowią odniesienia do wyznaczonych przez program obszarów priorytetowych.

W obszarze „powstrzymanie zmian klimatu” Szósty program przyczynił się do poprawy, jednak bardziej znaczącą rolę odegrały czynniki międzynarodowe i wzrost świadomości społeczeństw, jak też obawy związane z wyczerpywaniem się paliw kopalnych i występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Działania na poziomie unijnym przewidziane w programie zostały zrealizowane, a ich zakres przewyższył początkowe założenia. Jako osiągnięcia uzasadniające takie stwierdzenie komunikat przywołuje przyjęte i wdrożone regulacje prawne mające wpływ na powstrzymanie zmian klimatu. Cele w tym zakresie do 2020 r. przyjęte zostały w pakiecie energetyczno-kli-

matycznym.¹¹ Na zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych wpłynęło

przyjęcie dyrektywy azotanowej¹² i dyrektywy w sprawie składowania odpadów.¹³ System handlu uprawnieniami do emisji UE został usprawniony przez dyrektywę 204/101/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 października 2004 r. zmieniającą dyrektywę 2003/87/WE ustanawiającą system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie, z uwzględnieniem mechanizmów projektowych Protokołu z Kioto.¹⁴

W ramach polityki związanej z ociepleniem klimatu rozpoczęto działania dotyczące adaptacji. Dotyczą one zarówno adaptacji do nowych warunków klimatycznych, jak i postępowania z gazami cieplarnianymi. Elementem tych działań jest przyjęcie i wdrażanie dyrektywy w sprawie wychwytywania i składowania dwutlenku węgla.¹⁵

Komisja jest przekonana, że cel ograniczenia emisji o 8% do 2012 r. zawarty w Protokole w Kioto zostanie w Europie przekroczony. Nie udało się zrealizować zamierzenia produkowania do 2010 r. 12% całkowitej wykorzystanej energii ze źródeł odnawialnych. Wzrasta również emisja gazów cieplarnianych z transportu, co jest wynikiem wzrostu gospodarczego. W latach 1990–2008 zwiększyła się emisja fluorowęglowodorów; Komisja za przyczynę tego wzrostu uznaje brak regulacji międzynarodowych.

W konkluzji Komisja stwierdza, że Szósty program spowodował wzrost zainteresowania społeczeństwa europejskiego zmianą klimatu oraz umożliwił przekazanie decydom argumentów, w tym ekonomicznych, za podjęciem działań.

W obszarze „ochrona przyrody i bioróżnorodność” nie został zrealizowany cel ogólny, czyli powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej do 2010 r. Potwierdzone naukowo zmniejszanie bioróżnorodności spowodowało opracowanie przez Komisję w 2006 r. planu działań dotyczącego zatrzymania utraty bioróżnorodności.¹⁶ Impulsem do stworzenia planu była obawa o zmniejszenie poziomu tzw.

usług ekosystemowych, tj. wytwarzania zasobów żywnościowych, paliw, włókien, leków, obiegu wód, warunków klimatycznych, zanieczyszczenia powietrza i żyzności gleby. Plan skierowany był do instytucji wspólnotowych i państw członkowskich. Wskazywał dwa źródła zagrożenia różnorodności biologicznej w UE: nieprzemysłaną gospodarkę gruntami i wadliwe planowanie przestrzenne oraz rosnący wpływ zmian klimatycznych. Akt określił kluczowe polityki UE, w których należy podjąć działania związane z powstrzymaniem ubożenia bioróżnorodności. Wskazał też cele i środki oraz przedstawił dotychczasowe działania.

W związku z niewykonaniem założeń planu z 2006 r. w maju 2011 r. Komisja przedstawiła Komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny – unijna strategia różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.”¹⁷ Strategia została ogłoszona 3 maja 2011 r. przez Komisarza ds. Środowiska Janeza Potočnika.

Ocena szóstego programu jako podstawowe osiągnięcie w obszarze ochrony przyrody i bioróżnorodności wskazuje rozszerzenie obszarów Natura 2000 i objęcie nimi 17% lądów UE. Za osiągnięcia istotne dla ochrony przyrody i bioróżnorodności Komisja uznaje przyjęcie strategii tematycznej w sprawie ochrony gleby¹⁸ i strategii tematycznej dla ochrony i zachowania środowiska morskiego.¹⁹ Do osiągnięć komunikat zalicza też powstanie i finansowanie międzynarodowej inicjatywy „Ekonomia ekosystemów i różnorodności biologicznej” (*The Economics of Ecosystems and Biodiversity – TEEB*), w ramach której możliwe jest określenie wartości pieniężnej ekosystemów i kapitału naturalnego oraz opracowanie unijnego poziomu odniesienia w zakresie różnorodności biologicznej.

Podstawowym problemem dotyczącym ochrony bioróżnorodności, wskazanym przez Komisję w ocenie jest tendencja spadkowa odpowiednich wskaźników. Różnią się one znacznie w poszczególnych regionach.

Istotny problem stanowią też gatunki nie-rodzime, których na terenie Unii żyje około 10 tys. 10 do 15% z nich ma negatywny wpływ na przyrodę i różnorodność biologiczną.

Tylko 17% typów siedlisk i gatunków cechuje właściwy stan ochrony, a szczególnie wolno rozwija się sieć morskich obszarów chronionych. Obejmują one jedynie 6% gatunków i 10% siedlisk.

Komisja stwierdza, że bardziej znaczący postęp w ochronie bioróżnorodności byłby możliwy przy większym zaangażowaniu politycznym i finansowym, zarówno Unii, jak i państw członkowskich. Stwierdzenie takie należy przyjąć jako zapowiedź intensywnych działań Komisji w tym obszarze.

Wśród osiągnięć w obszarze „zapewnienie jakości środowiska odpowiedniej dla zdrowia ludzi” wymienionych w ocenie, istotne miejsce zajmuje komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Plan Działań na rzecz Środowiska i Zdrowia na lata 2004–2010”.²⁰ Dokument podkreśla znaczenie planu dla zwiększenia świadomości i wiedzy na temat wpływu stanu środowiska na zdrowie ludzi i stwierdza, że już umieszczenie w Szóstym programie kwestii związków stanu środowiska ze zdrowiem pozwoliło na działania, które bez tego nie byłyby zrealizowane lub zrealizowane w znacząco mniejszym zakresie, albo też w późniejszym terminie. Dokument wskazuje tu szczególnie na działania dotyczące pestycydów,²¹ ale również na kompleksowe uregulowania dotyczące chemikaliów²² i wody.²³ Priorytetem politycznym stała się walka z niedoborem wody i pożarami lasów. Podstawę dla zintegrowanej polityki ochrony powietrza stanowi „Strategia tematyczna w sprawie zanieczyszczeń powietrza”.²⁴ Skuteczność tej strategii potwierdzają zmniejszające się poziomy zanieczyszczeń powietrza dwutlenkiem siarki i tlenkami azotu.

Nie zostanie najpewniej zrealizowany cel Szóstego programu zakładający, że w ciągu życia jednego pokolenia produkcja i wykorzy-

stanie chemikaliów zostaną ograniczone, a używane substancje nie będą miały złego wpływu na zdrowie i środowisko. Działania ograniczające utrudnia brak danych o stężeniach chemikaliów w środowisku i skutków wywieranych na przyrodę i człowieka przez złożone mieszaniny.

Wg opinii Komisji strategia tematyczna w sprawie środowiska miejskiego,²⁵ zakładająca zapewnienie środowiska miejskiego, w którym poziom zanieczyszczeń nie powoduje szkodliwych skutków dla zdrowia ludzi i środowiska, nie ma znaczącego wpływu na realizację celów Szóstego programu. W obszarach miejskich nadal problemem jest duże stężenie pyłu zawieszonego i ozonu, w tym szczególnie pyłu PM 10. Krajowe regulacje określające poziomy emisji zanieczyszczeń do powietrza nie zostały poddane przeglądowi. Wiadomo, że zbyt duży poziom azotu w atmosferze stanowi problem we wszystkich krajach członkowskich. 40% ludności UE mieszka na obszarach, na których przekroczony jest poziom hałasu rekomendowany przez Światową Organizację Zdrowia. Ustawodawstwo UE nie ma regulacji dotyczących jakości powietrza w pomieszczeniach oraz emisji z wielu urządzeń domowych i stosowanych profesjonalnie.

Komisja uważa, że konieczne jest szersze uwzględnienie wyników badań dotyczących wpływu środowiska na zdrowie w politykach zakładających jego ochronę. Za szczególnie ważne uważa uwzględnienie poprawy środowiska miejskiego we wszystkich politykach; 75% ludności Unii mieszka bowiem w miastach.

W obszarze „zrównoważonego wykorzystania zasobów i gospodarki odpadami” Komisja uznała za sprzyjające realizacji Szóstego programu dwie strategie tematyczne: strategię w sprawie zapobiegania powstawaniu odpadów i ich recyklingu²⁶ oraz strategię w sprawie zrównoważonego wykorzystywania zasobów.²⁷ Dokumenty te spowodowały powiązanie polityki dotyczącej odpadów z polityką dotyczącą zasobów, usprawnienie gospodarki odpadami i rozwój polityki opartej na zrównoważonej produkcji i konsumpcji.

Dotychczasowym efektem prac dotyczących efektywnego korzystania z zasobów jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE z 21 października 2009 r. ustanawiająca ogólne zasady ustalania wymogów dotyczących ekoprojektu dla produktów związanych z energią.²⁸ Akt ten powinien się przyczynić do zwiększenia efektywności energetycznej i poziomu ochrony środowiska przy równoczesnym zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego, m.in. w związku z koniecznością koordynacji dyrektywy 2009/125/WE z programem oznakowania ekologicznego przyjęte zostało rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego.²⁹ Wdrożenie rozporządzenia powinno korzystnie wpłynąć na zużycie zasobów. Również korzystny wpływ na zużycie zasobów przynieść powinno rozpowszechnienie i wdrożenie wytycznych dotyczących „zielonych zamówień publicznych”.³⁰

Już obecnie korzystanie z zasobów zwiększa się w mniejszym tempie niż rozwój gospodarki, jednak nadal rośnie w wartościach bezwzględnych. Tu utrzymują się też znaczne różnice między państwami członkowskimi. Ponadto w UE 20% konsumowanych zasobów stanowią zasoby importowane, których wpływ na środowisko jest przeważnie nieokreślony.

Komisja ocenia, że strategia dotycząca odpadów utworzyła ramy dla nowego prawa, które zostało uproszczone i zmodernizowane.³¹ Przepisy prawa dotyczącego odpadów są po uwzględnieniu celów Szóstego programu bardziej kompleksowe, w związku z uwzględnieniem w nich analizy cyklu życia produktów, ustanowienia celów ponownego wykorzystania, recyklingu i odzysku. Prawo ograniczyło też zagrożenia niesione przez niektóre odpady. Ilość substancji niebezpiecznych w powszechnie używanych urządzeniach zmniejszyła się po wdrożeniu dyrektywy 2002/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 27 stycznia 2003 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym.³²

Komisja nie odnosi się w sposób wiążący do ilości powstających w UE odpadów. Odpowiedni zapis w ocenie mówi o ustabilizowaniu się wytwarzania odpadów w najlepszym wypadku, ale też nie wyklucza dalszego wzrostu. Pełne wdrożenie konkretnych środków wprowadzonych przez dyrektywę ramową (2008/98/WE) uniemożliwiają braki w wiedzy oraz różne uwarunkowania występujące w państwach członkowskich.

Zdaniem Komisji, wdrażanie ustawodawstwa dotyczącego odpadów stanowi nadal poważne wyzwanie, szczególnie wobec rozwoju handlu odpadami.

Informacje podane w ocenie dotyczące realizacji poszczególnych priorytetów Szóstego programu są ogólne, hasłowe i wręcz enigmatyczne. Przyjąć można, że realizacja priorytetów stanie się przedmiotem kolejnych opracowań, szczególnie doktryny.

Poza oceną realizacji priorytetów komunikat dokonuje bardzo krótkiej oceny skuteczności metod i narzędzi strategicznych. Podkreśla uwzględnianie ochrony środowiska w innych politykach unijnych, szczególnie w WPR, WPRyB i polityce spójności. Informuje, że 16% budżetu UE na lata 2007–2013 zostało przydzielonych na realizację celów środowiskowych. Wskazuje na zintegrowaną ocenę skutków oraz instrumenty rynkowe jako skuteczne narzędzia wspomagające realizację celów Szóstego programu.

Komunikat wskazuje nowe wyzwania dla polityki ochrony środowiska, które pojawiły się wraz z poszerzeniem UE, rosnącym zapotrzebowaniem na zasoby i coraz bardziej globalnym negatywnym wpływem na środowisko różnych czynników.

W podsumowaniu komunikatu Komisja wyraża przekonanie, że Szósty program stanowił nadrzędne ramy dla polityki ochrony środowiska przez całą dekadę. W tym czasie skonsolidowano i uzupełniono prawodawstwo i objęto nim wszystkie obszary środowiska, poza glebą. Niepokojący jest jeden z końcowych wniosków oceny, w którym stwierdzono, że uwzględnienie celów w programie działań w

zakresie środowiska nie stanowi żadnej gwarancji realizacji tych celów przez państwa członkowskie. Takie stwierdzenie zobowiązuje Komisję do szukania nowej formuły prawnej dla kolejnego programu.

dr Adam Erechemla
WSI-E Rzeszów

¹ Dz.Urz. C 112 z 20 grudnia 1973.

² Dz.Urz. C 139 z 13 czerwca 1977.

³ Dz.Urz. C 46 z 17 lutego 1983.

⁴ Dz.Urz. C 328 z 15 czerwca 1987.

⁵ Dz.Urz. C 138 z 17 maja 1993.

⁶ Dz.Urz. L 242 z 10 września 2002. Komisja w komunikacie przedstawionym w niniejszym artykule uznaje rok 2011 za ostatni rok obowiązywania Szóstego programu.

⁷ G. Dobrowolski, *Europejskie prawo ochrony środowiska (wybrane zagadnienia) z przykładowymi tekstami źródłowymi*, PIE, Katowice 2003, s. 27.

⁸ Więcej na temat strategii: A. Erechemla, *Rola programów działań na rzecz środowiska i strategii tematycznych dla prawa ochrony środowiska Wspólnoty*, *Ochrona Środowiska. Prawo i Polityka*, nr 1(47)2007, s. 36–48.

⁹ *Wykorzystanie odpadów*, *Przyroda dla Europejczyków*. Magazyn Dyrektoriatu Generalnego ds. Środowiska, nr 22, styczeń 2006, s. 1.

¹⁰ KOM(2011)531 z 31.08.2011.

¹¹ Pakiet tworzy sześć aktów opublikowanych w Dz.Urz. L 140 z 5 czerwca 2009. Są to: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 443/2009 z 23 kwietnia 2009 r. określające normy emisji dla nowych samochodów osobowych, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/2008/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniająca i w następstwie uchylająca dyrektywę 2001/77/WE oraz 2003/30/WE, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/29/WE z 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/30/WE z 23 kwietnia 2009 r. zmieniająca dyrektywę 98/70/WE odnoszącą się do specyfikacji benzyny i olejów napędowych oraz wprowadzająca mechanizm monitorowania i ograniczania emisji gazów cieplarnianych oraz zmieniająca dyrektywę Rady 1999/32/WE odnoszącą się do specyfikacji paliw wykorzystywanych przez statki żeglugi śródlądowej oraz uchylająca dyrektywę 93/12/EWG, dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/31/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla oraz zmieniająca dyrektywę Rady 85/337/EWG, Euratom, dyrektywy Parla-

- mentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE, 2001/80/WE, 2004/35/WE, 2006/12/WE, 2008/1/WE i rozporządzenie (WE) nr 1013/2006, decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2009/406/WE z 23 kwietnia 2009 r. w sprawie wysiłków podjętych przez państwa członkowskie, zmierzających do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych w celu realizacji do roku 2020 zobowiązań Wspólnoty dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych.
- ¹² Dyrektywa Rady 91/676/EWG z 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz.Urz. L 375 z 31.12.1991).
- ¹³ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz.Urz. L 182 z 16 lipca 1999).
- ¹⁴ Dz.Urz. L 338 z 13 listopada 2004.
- ¹⁵ Dz.Urz. L 140 z 5 czerwca 2009.
- ¹⁶ Komunikat Komisji – Zatrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej do roku 2010 i w przyszłości (KOM(2006)216 z 22 maja 2006).
- ¹⁷ KOM(2011)244 z 3 maja 2011.
- ¹⁸ KOM(2006)231 z 22 września 2006. Wraz ze strategią Komisja przedstawiła wniosek legislacyjny dotyczący dyrektywy ustanawiającej ramy ochrony gleby. Dotychczas nie ma jednak porozumienia politycznego dotyczącego dyrektywy i nie została ona przyjęta.
- ¹⁹ KOM(2005)504 z 24 października 2005. W strategii stwierdzono konieczność przyjęcia aktu prawnego w celu zachowania biologicznej różnorodności mórz. Zamierzenie to zostało zrealizowane poprzez przyjęcie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (Dz.Urz. L 164 z 25 czerwca 2008).
- ²⁰ KOM(2004)416 z 9 czerwca 2004. Treść planu dotyczy przede wszystkim trzech zagadnień: poprawy przepływu informacji pozwalających na uchwycenie związków między źródłami zanieczyszczeń a ich wpływem na zdrowie ludzi, uzupełnienia wiedzy poprzez intensyfikację badań oraz reagowanie na problemy dotyczące środowiska, mające wpływ na zdrowie ludzi oraz przeglądu działań i usprawnienia komunikacji.
- ²¹ W 2002 r. Komisja ogłosiła komunikat „W kierunku strategii tematycznej w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów” (KOM(2002)349 z 1 lipca 2002). Następstwem prac nad tym wnioskiem stało się ogłoszenie w 2006 r. „Strategii tematycznej w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów” (KOM(2006)372 z 12 lipca 2006). Równocześnie ze strategią Komisja przedstawiła wniosek legislacyjny „Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiająca ramy wspólnotowego działania na rzecz osiągnięcia zrównoważonego stosowania pestycydów (KOM(2006)373 z 12 lipca 2006), który został przyjęty jako dyrektywa 2009/128/WE (Dz.Urz. L 309 z 24 listopada 2009).
- Drugim wnioskiem legislacyjnym ogłoszonym ze strategią było „Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady dotyczące wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin (KOM(2006)388 z 12 lipca 2006), przyjęte następnie jako rozporządzenie 1107/2009 z 21 października 2009 r. (Dz.Urz. L 309 z 24 listopada 2009). Środowiskowe normy jakości dla niektórych pestycydów wprowadziła dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/105/WE z 16 grudnia 2008 r. w sprawie środowiskowych norm jakości w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U. L 348 z 24 grudnia 2000). W 2009 r. została też przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/127/WE z 21 października 2009 r. zmieniająca dyrektywę 2006/42/WE w odniesieniu do maszyn do stosowania pestycydów (Dz.Urz. L 310 z 25 listopada 2009).
- ²² Aktem mającym zapewnić wysoki poziom ochrony zdrowia i środowiska, w tym propagowanie alternatywnych metod oceny zagrożeń stwarzanych przez substancje jest rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 grudnia 2006 r. w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) i utworzenia Europejskiej Agencji Chemikaliów, zmieniające rozporządzenie Komisji (WE) nr 1488/94, jak również dyrektywę Rady 76/69/EWG i dyrektywy Komisji 91/155/EWG, 93/67/EWG, 93/105/WE i 2000/21/WE (Dz.Urz. L 369 z 30 grudnia 2006).
- ²³ Ramy dla ochrony śródlądowych wód powierzchniowych, wód przejściowych, wód przybrzeżnych i podziemnych ustalono w dyrektywie 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.Urz. L 237 z 2 grudnia 2000).
- ²⁴ KOM(2005)446 z 21 września 2005.
- ²⁵ KOM(2005)718 z 11 grudnia 2006.
- ²⁶ KOM(2005)666 z 21 grudnia 2005.
- ²⁷ KOM(2005)670 z 21 grudnia 2005.
- ²⁸ Dz.Urz. L 285 z 31 października 2009.
- ²⁹ Dz.Urz. L 27 z 30 stycznia 2010.
- ³⁰ Komunikat Komisji „Zamówienia publiczne na rzecz poprawy stanu środowiska” (KOM(2008)400 z 16 lipca 2008).
- ³¹ Najważniejsze akty to: dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów i uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.Urz. L 312 z 22.11.2008), rozporządzenie (WE) nr 1013/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 14 czerwca 2006 r. w sprawie przemieszczania odpadów (Dz.Urz. L 190 z 12 lipca 2006), dyrektywa 2006/66/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 6 września 2006 r. w sprawie baterii i akumulatorów oraz zużytych baterii i akumulatorów oraz uchylająca dyrektywę 91/157/EWG (Dz.Urz. L 266 z 26 września 2006).
- ³² Dz.Urz. L 37 z 13 marca 2003.